

YAYIN KURULUNDAN

✓ **Eserinizi nasıl iyileştirirsiniz**

(veya eserinizin kabul edilme şansını nasıl arttırırsınız)

✓ **How to improve your manuscript**

(or how to increase your chances of manuscript acceptance)

Advice from an Editor

A. M. Davison

Department of Renal Medicine, St. James's University Hospital
Leeds, UK

Tercüme eden:

Tekin AKPOLAT

Birçok durumda ilk izlenim çok önemlidir ve bu durum bir eseri yayınlanmadan önce değerlendiren hakem için de geçerlidir. Hakemler belli bir konuda tanınan uzmanlıklarına göre seçilirler. Bu tanınma hakemin yayınlanmış çalışmaları veya ulusal ve uluslararası toplantılardaki prezentasyonları aracılığı ile olur. Bundan dolayı hakemlerin çoğu yeteneklerini başarılı çalışmaları ile göstermişlerdir ve daha önce hakemlerin testinden geçmiş yazılarıyla ilgili deneyimleri vardır. İlaveten, hakemlerin çoğunun bu işlerini normal işlerinin dışında, gece veya hafta sonunda yaptıkları hatırlanmalıdır ve bundan dolayı bir eserin açık veya özlü olması, girişinin uygun olması, deney yöntemlerinin ayrıntılı olması, sonuçlarının açıkça belirtilmesi ve ilgili kaynaklarla desteklenmiş uygun bir tartışması olması çok önemlidir. Bir editör olarak benim deneyimim, rapor edilen çalışma ve bulguların ilginç olmasına rağmen reddedilen birçok eser görmüş ol-

mamdır, çünkü bu çalışmalar öyle bir şekilde sunulmuştur ki hakemin görevini kabul edilemez derecede zorlaştırmaktadır ve yazı yayınlanmadan önce yayın kurulu eseri yayınlanmak için kabul edilebilir standartlara yükseltmek için çok fazla zaman ve çaba harcamak zorunda kalmaktadır. Bundan dolayı, yazarlar tarafından değerlendirme amacı ile gönderilen eserlerin kalitesinin artırılma yöntemlerinin incelenmesi önemlidir.

İngilizce tıp ve bilim dünyasında iletişimde esas dildir. İngilizce, ilaveten uluslararası haberleşmenin de en geçerli dilidir, fakat bazı noktaların hatırlanması gereklidir. Dil, her zaman sürekli yeni kelimelerin türetildiği, anlamlarının değiştiği ve kelimelerin günlük kullanımdan düştüğü değişken bir ortamdır. Örneğin, birisi Shakespeare çalışmalarını okumak veya Quebec'teki Fransızca konuşan Kanadalıların dilini dinlemek zorunda kalabilir. Sürekli yeni kelimeler ortaya

çıkılmaktadır ve radyo (yakın geçmişte telsiz olarak isimlendirilmiştir), televizyon, film ve şimdi internet ile modern iletişimin hızlı büyümesi sonucu kelimelerin nasıl tüm dünyaya yayıldığı ve günlük kullanıma dahil olduğu dikkate değerdir. Bu, bilimsel yazar için ciddi problemlerle birlikte şaşırtıcıdır, çünkü bir bilimsel yazıda görünüşte en önemli faktör onun doğruluğudur ve bu sadece çalışma düzeni ve analizi ile ilişkili değildir, fakat sonuçların nasıl rapor edilme ve tartışılma yolu ile de ilişkilidir. Türetilmelerindeki etkilerin çokluğunun sonucu olmuş geniş kelime sayısı nedeni ile İngilizce kullanımında büyük zorluklar vardır. Günlük kullanımdaki kelimeler İskandinavya, Almanya, Fransa ve birçok Avrupa ülkesinde izlenebilir, öte yandan birçok kelime Latince'den türetilmiştir. Buna ilaveten İngilizce'nin Kuzey Amerika, Avustralya, Hindistan ve Afrika'da birçok ülkede temel dil olduğu gerçektir. Bu alanlarda dil bölgesel kelimelerin İngilizce'ye uyumu ile daha da gelişmiştir, bu durum özellikle Hindistan bölgesinde doğrudur. Öte yandan aynı kelime kullanıcının milliyetine bağlı olmak üzere değişik anlamlar taşıyabilir, örneğin 'tube' Avustralya'da bir teneke bira anlamına gelirken, İngiltere'de yer altı tren sistemini anlatan bir kelimedir. Tüm dillerde olduğu gibi, yazılan ve konuşulan kelime sıklıkla farklıdır, bazı ifadeler için konuşma esnasında lehçe ve kısa deyimler kullanılabilir fakat aynı kelimeler yazıldığı zaman aynı anlamı ifade edemeyebilir. Birisinin sadece prezentasyonların kopyesini veya toplantılardaki tartışma bölümlerini okumaları konuşulan ve yazılan kelimeler arasındaki büyük farklılıkları tanıması için yeterlidir. Genel olarak, bilimsel dil anlamı kolay anlaşılır kısa, açık ve öz cümleler içermelidir.

İngiliz dilinin çeşitliliği ve deyimlerin kullanılması ciddi problemlere neden olabilir.

Örneğin 'like' kelimesi sıklıkla uygunsuz kullanılmaktadır. 'Like' kelimesi 'benzer' veya 'memnuniyet' anlamına gelebilir. Eserlerdeki yaygın bir hata 'like' kelimesinin 'penisilin benzeri antibiyotik (an antibiotic like penicillin)' deyimini şeklinde kullanılmasıdır. Penisilin benzeri antibiyotikler tabii ki vardır, fakat yazar 'bir antibiyotik örneğin penisilin (an antibiotic such as penicillin) mesajını iletmeyi tasarlamaktadır. Eğer birisi 'like' kelimesinin uygun kullanılmasında şüphe içinde ise, yerine 'benzer (similar to)' veya 'hemen hemen aynısı (approximately identical to)' deyimini kullanılmalıdır. Eğer cümle hala doğru ise, 'like' kelimesi de doğrudur. Öte yandan, eğer anlam değişmişse, o zaman 'like' kelimesi yanlıştır ve 'örneğin (such as)' deyimini ile yer değiştirmelidir. Yaygın kullanılan birçok kelime de sıklıkla uygunsuz kullanılmaktadır. Örneğin, 'may' ve 'can' kelimeleri sıklıkla karıştırılır, 'may' bir şeyin yapılmasına izini ifade eder, 'can' ise bir şeyin yapılma yeteneğini belirtir. 'Above' kelimesi 'üstte (overhead)' veya 'tepede (vertically up)' anlamına gelir, halbuki bilimsel literatürde sıklıkla 'büyüktür (greater than)' anlamında kullanılır. 'Level' kelimesi yatay (horizontal) anlamına gelir, 'konsantrasyon' anlamına gelmez. Öte yandan bir maddenin konsantrasyonu sabit kalıyor veya değişmiyorsa kullanılabilir. Sıklıkla yanlış kullanılan diğer kelimeler: 'daha küçüktür (less than)' yerine 'altında (below)'; 'büyüktür (greater)' yerine 'daha yüksek (higher)'; 'küçüktür (lesser)' yerine 'daha aşağı (lower)'; 'azalma (decline veya decrease)' yerine 'düşme (fall)'; 'artma (increase)' yerine 'yükselme (rise)'. Bundan dolayı, bir eseri yazarken, kelimelerin anlamlarına uygun ve doğru bir şekilde kullanılmasına dikkat edilmesi gerekir.

Yazarlar arasında gereksiz kısaltma kullanma eğilimi vardır. Tüm okuyucular tarafından kolaylıkla kabul edilen, yaygın

kullanılan birçok kısaltma vardır. Öte yandan, bazı diğer kısaltmalar daha az sıklıkla kabul görür ve hatta özellikle birden fazla anlama sahiplerse zihin karışmasına yol açabilir. Konu-meseleye bağlı olmak üzere PCR protein katabolizma hızı (protein catabolism rate) veya polimeraz zincir reaksiyonu (polymerase chain reaction) anlamına gelebilir. Eğer birisi sadece kendi ilgi alanına giren makaleleri okuyorsa, daha az problem olur, fakat okuyucuların çoğu dergilerde belirli ilgi alanları ile birlikte çok geniş konular hakkında da bilgi sağlarlar. Sürekli 'Gereç ve Yöntem' bölümüne geri dönmek irrite edicidir, çünkü metin boyunca alışılmadık ve çok sayıda kısaltma kullanılmıştır. Klinik yazımda NAD kısaltması sıklıkla 'anormallik saptanmadı (no abnormality detected)' belirtir, fakat ben NAD'nin aynı zamanda 'henüz yapılmadı (not actually done)' anlamına geleceğinin de farkındayım.

Tıp, sıklıkla bir bilim olmaktan ziyade ustalık işidir, fakat tüm yazarlar çalışmalarının bilimsel değeri olduğu izlenimindedirler. Bu, bulguların uygunsuz kaydedilmesi ile sonuçlanmaktadır. Örneğin, bir değer 2861.43 şeklinde rapor edilirse, ölçümün iki ondalık kesir kadar kesin olduğunu ifade eder. Biyolojik sistemlerde bu düzeyde kesinlik nadiren mümkündür. Bu, sıklıkla ortanca veya ortalamaların ölçülmesi veya hesaplanması sonucu ortaya çıkar ve son şeklin uygunluğu hakkında bir düşünce belirtmez. Burada verilen örnekte, 2861.43, 2860 olarak rapor edilebilir ve metin veya şekilde uygun bir notta değerlerin en yakın onluk şekilde ifade edildiği belirtilebilirdi.

Tablo 1'de, bir eserin yazarı tarafından önceden hazırlanmış verilerini sunuyorum. Tablo 2'de ise bu verilerin tarafımdan düzeltilmiş şekli gösterilmektedir ve Tablo 3 ise basılmış son şeklinin bir örneğidir. Sunulduğu şekli ile bu verilerde çok sayıda

problem vardır. İlk olarak, yazar ölçümü yapılan parametrelerin birimlerini vermeyi aklına getirmemiş. İkinci olarak, veriler gruptan bir hesap makinesi ile sağlanan bir ortalamadır ve sonuçlar iki ondalık kesire göre hazırlanmıştır. Örneğin Grup 1'de ortalama yaşın 47.07 yıl olarak belirtilmesinin bir mantığı yoktur: bir yılın 0.07'si 25 gündür ve bu 47 yıl gözönüne alındığında tamamen önemsizdir. Benzer şekilde, Grup 1'de 1103.73 $\mu\text{mols/l}$ şeklinde rapor edilen ortalama kreatinin günümüzde pratik uygulamadaki analizörler tarafından sağlanamayacak kadar olağan dışı analitik doğruluktadır. Ondalık kesirler ihmal edilerek ve değerleri en yaygın tam sayıya çevirmekle hiçbir şey kaybedilmez. Gerçekte, Tablo 3'de belirtildiği gibi değerleri basitleştirmenin etkisi sonucu mesajın anlaşılması artar, yazıyı yazmak için gereken zaman anlamlı derecede kısılır ve yazarın sayfa provasını kontrol etmekteki sıkıntısı azalır. Değerlerin uygunsuz rapor edilmesi yazarın metni hazırlarken yeterli özen göstermediğini işaret eder ve benzer yetersiz dikkat hakeme de taşınabilir. Açık, az ve öz tablo ve şekiller bir eserin değerini artırır, fakat çok ayrıntılı tablo ve düzensiz şekiller sadece kıymetini düşürür.

Bir eserin genel görünümünün standart bir şablon izlemesi gereklidir. Giriş bölümü rapor edilen çalışmanın altta yatan nedeninin mantıklı bir açıklaması ile uygun, yayınlanmış çalışmaların kaynaklarını birlikte vermelidir. 'Gereç ve Yöntem' bölümü kullanılan yöntemleri kusursuzca dökümanete etmelidir. Daha önce yayınlanmış makalelerin yöntemde kaynak gösterilmesi, hakemin ayrıntıları kontrol etmek zorunda olması nedeni ile irrite edici olabilir ve bu eğer çalışma iyi bilinmiyorsa kütüphaneye bir ziyaret gerektirir. Eğer daha önce yayınlanmış yöntemlerde değişiklikler yapılmışsa bunlar yöntemde ayrıntılı bir şekilde verilmelidir. Nadir ol-

Tablo 1. Tablonun yazar tarafından gönderilmiş şekli. İmula hataları ve ölçüm birimlerinin olmamasına dikkat ediniz.

Preklinik dönemde klinik ve biyokimyasal veriler

	Yaş	HD tedavi süresi	Arteriyel kan basıncı	Üre	Kreatini	Hb	[^] AI (DFO testi)
Grup 1 n=13	47.07±11.04	97.07±50.00	102.34±9.20	28.72±6.61	1103.73±221.34	70.30±16.64	142.31±26.04
Grup 2 n=13	40.15±13.40	64.54±43.83	103.46±10.34	29.71±7.12	1081.29±217.29	83.85±19.59	48.15±18.57
P	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	t=10.6149, P<0.001

Tablo 2. Tablo 1'in düzeltilmiş şekli

Preklinik dönemde klinik ve biyokimyasal veriler

	Yaş λ (yıl)	HD tedavi süresi λ (ay)	Arteriyel kan basıncı λ (mmHg)	Üre λ (mmol/l)	Kreatini λ (μmol/l)	Hb λ (g/l)	[^] AI (DFO testi)
Grup 1 n=13	47.07±11.04	97.07±50.00	102.34±9.20	28.72±6.61	1103.73±221.34	70.30±16.64	142.31±26.04
Grup 2 n=13	40.15±13.40	64.54±43.83	103.46±10.34	29.71±7.12	1081.29±217.29	83.85±19.59	48.15±18.57
P	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	t=10.6149, P<0.001

Tablo 3. Tablo 1'in basılmış şekli

Preklinik dönemde klinik ve biyokimyasal veriler

	Yaş (yıl)	HD tedavi süresi (ay)	Arteriyel kan basıncı (mmHg)	Üre (mmol/l)	Kreatinin (μmol/l)	Hb (g/l)	[^] AI (DFO testi)
Grup 1 n=13	47±11	97±50	102±9	28.7±6.6	1104±221	70.3±16.6	142±26
Grup 2 n=13	40±13	65±44	103±10	29.7±7.1	1081±217	83.8±19.6	48±19
P	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	t=10.6149, P<0.001

mayarak birisi 'değiştirilerek (with modification)' veya 'adapte edilerek (adapted from)' deyimi ile karşılaşır ve bu kaçınılmaz olarak okuyucu için bir anlam ifade etmez ve çalışmanın tekrarına yol açar. Bulgular bölümü bulguları ayrıntılı şekilde vermelidir fakat ayrıntıları hem metin hem de tablolarda tekrarlamak kesinlikle gereksizdir. Tablolar gereği kadar bilgiyi ifade etmek için kullanılarak eserin başka yerlerinde kullanılacak yerler kazanılmasına yol açabilir. Şekil ve benzerleri her zaman, birçok nedenle problemlidirler. Uygun prezentasyonla, iyi bir şekil kapsamlı ve yeterli bir bilgi sunabilir fakat açık, kısa ve öz olması gereklidir. Fotomikrofilmler ve radyolojik görüntüler eşlik eden işaretlemelerle değer kazanabilir. Eğer belirli bir renk ayrıntısı için fotomikrofilm kullanılmışsa, bu siyah-beyaz filmlerde nadiren belirgindir. Tartışma çalışma için uygun olmalıdır. Tartışma, konu ile ilgili ilgisiz daha önce yayınlanmış bilgilerin kapsamlı gözden geçirmesi olmamalıdır. En son olarak, kaynaklar doğruca yazılmalıdır ve doğruluk için özel dikkat gösterilmelidir. Ben sürpriz bir şekilde yanlış isimler, yıl, cilt ve sayfaların ayrıntılarının yanlış yazılması ile sıklıkla karşılaşıyorum.

Dergiler, yazarlar için yazım kurallarında 'özgü-stil' olarak isimlendirilen prezentasyon ve kaynakları esas alan birçok stil uygulamaları. Bazı durumlarda eserin başka bir dergi stiline hazırlandığı hakem için çok bellidir ve bu eserin eserin muhtemelen başka bir dergiye gönderildiği ve reddedildiği izlenimini

verir. Bazı durumlarda, eserin başka hakemlerce değerlendirildiği açıktır ve ben önceki hakemlerin uyarılarının yazılı olduğu birden fazla eser gördüm! Gönderilen metnin derginin 'özgü-stili' ile uyumlu olmasına dikkat gösterilmesine gerek vardır ve editoryal inceleme için gönderilmeden önce yeni bir kopya hazırlanmalıdır.

Sonuç olarak, eserler ilk izleniminden başlayarak, olumlu bir karar verilebilmesi için olabildiğince ilgi çekici ve hakemi baştan çıkarıcı olmalıdır. Metin açık, kısa olmalı ve müphem ifadeler içermemelidir. Metin sonuçları kolaylıkla anlaşılabilir bir şekilde sunulmalıdır ve bu sonuçlar ayrıntılı ve ön yargısız bir şekilde tartışılmalıdır. En son olarak, bir eserin değerini uzunluğundan ziyade içeriğinin belirlediğini hatırlamak önemlidir.

TEŞEKKÜR

Bu yazıyı Türkçe'ye tercüme etmemize izin veren yazar A. M. Davison ve bu yazının basıldığı Nephrology Dialysis Transplantation isimli derginin başeditörü E. Ritz'e teşekkür ederiz.

Not

1. Bu yazı Nephrology Dialysis Transplantation isimli dergide 1995 yılında yayınlanmıştır (Nephrol Dial Transplant 1995; 10: 1103-1106).
2. Bu konuda daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler TÜBİTAK tarafından basılmış olan Robert A. Day'ın yazdığı, Gülay Aşkar Altay'ın Türkçe'ye tercüme ettiği 'Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır?' isimli kitaptan yararlanabilirler.

